

Dette værk er downloadet fra Slægtsforskernes Bibliotek

Slægtsforskernes Bibliotek drives af foreningen Danske Slægtsforskere. Det er et privat special-bibliotek med værker, der er en del af vores fælles kulturarv omfattende slægts-, lokal- og personalhistorie.

Støt Slægtsforskernes Bibliotek – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug. Videre publicering og distribution uden for husstanden er ulovlig.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

46.4
Greve

GREVE LOKALHISTORISKE FORENING

BIDRAG TIL

GREVE KOMMUNES HISTORIE

R. 11.

TIGGERLIV I GAMLE DAGE.

Hæfte nr. 11 i serien

"Bidrag til Greve kommunes historie"

TIGGERLIV I GAMLE DAGE.

Udgivet af

GREVE LOKALHISTORISKE FORENING

April 1979

Serien

"BIDRAG TIL GREVE KOMMUNES HISTORIE"

omfatter nu følgende hæfter:

- Hæfte nr. 1. GREVE SOGN - ÅR 1836.
- Hæfte nr. 2. GREVE SOGN - FOLKETÆLLINGEN 1801.
- Hæfte nr. 3. KILDEBRØNDE SOGN - ÅR 1836.
- Hæfte nr. 4. OEDERS EFTERRETNINGER 1771.
- Hæfte nr. 5. 7 SOLDATERBREVE FRA 1864.
- Hæfte nr. 6. TUNE SOGN - ÅR 1836.
- Hæfte nr. 7. KARLSLUNDE SOGN - ÅR 1836.
- Hæfte nr. 8. SAMTALE MED MAREN PETERSEN.
- Hæfte nr. 9. FORSAMLINGSHUSET "GODTHÅB"s
START I 1898.
- Hæfte nr. 10. BYBRANDEN I KILDEBRØNDE.
- Hæfte nr. 11. TIGGERLIV I GAMLE DAGE.

K

KØBENHAVNS KOMMUNES

BIBLIOTEKER

FAGSAL E

Kultorget 2

1175 København K

Alle hæfterne kan købes

for kr. 5,- pr.stk.excl.porto.

Forord.

Temaet i dette hæfte er tiggeri - en handling, som virker fremmed for de fleste nutidsmennesker, men som ikke desto mindre i tidligere tider for meget store dele af befolkningen var en nødvendighed for at opretholde livet.

Vi bliver ført ind til emnet gennem en lille artikel, som en historisk interesseret borger i Tune, Meta Nielsen skrev i 1930-erne, og som gengives her.

Ole Eriksen har knyttet nogle kommentarer til artiklen og endelig uddybet emnet lidt i en efterfølgende artikel.

Ole Eriksen

TIGGERLIV I GAMLE DAGE.

AF META NIELSEN, TUNE.

Tiggerlivet har jo floreret altid, men under forskellige former efter de forskellige tider. Min far, sognefoged Anders Nielsen, har fortalt forskellige træk af, hvad hans far har fortalt derom fra hans barndom, som faldt i attenhundrede og tyverne. I den tid var livet på landet jo meget ensformigt og stillestående uden store oplevelser, hver landsby var jo en lille verden for sig, som levede sit eget liv uden meget samkvem med omverdenen, og da man jo ikke havde aviser eller telefon eller radio dengang, var tiggerne næsten de eneste nyhedsbringere, som bragte nyt med sig ude fra verden, da de jo drog omkring fra by til by. Mange steder var de ret velkomne af den grund, thi de vidste besked med alle de store bondebryllupper og begravelser og barselgilder på hele egnen samt alt andet egnsnyt; desuden sang de de nye viser, fortalte spøgelseshistorier og andre historier samt en del om trolddom, hekseri og lignende.

Min farfar havde som dreng opholdt sig meget oppe hos sin farmor i hendes aftægtsstue på gården, da der kom så mange tiggerkællinger, og mens hun spandt, fortalte de spøgelseshistorier og så mange historier om hekseri og trolddom, og det var jo noget, som var spændende for hans barnlige fantasi, desuden sang de de gamle folkeviser fra middelalderen (Agnete og Havmanden og lignende), han havde lært alle de gamle folkeviser af dem. Der blev så slæbt halm ind på gulvet, og der blev der så redt til dem for natten (forholdene var jo primitive dengang). - Indbyrdes stod tiggerne i forbindelse med hverandre, og når der var et stort bryllup eller begravelse på egnen, strømmede de så sammen der. Fars forældre havde fortalt, at da de holdt bryllup i Tune i 1847, lå der lejret 70 tiggere ude på toften, som der blev båret mad ud til bagefter, Risengrød og Klipfisk, som altid i den tid var festmaden på landet ved de store forsamlinger (bryllupper, barselgilder og begravelser).

Nogle steder måtte tiggerne gøre arbejde for opholdet, jeg har hørt fortælle, at der var en gårdmand på Roskildeegnen, som aldrig holdt tjenestefolk, men fik gjort alt sit arbejde af tiggerne, og hvis de nægtede at arbejde for ham, beholdt han deres tiggerpose og tiggerkæp; der fortælles, at da han døde, hængte der 150 tiggerkæppe og tiggerposer på loftet, som han havde frataget dem.

I mine forældres barndom og ungdom (i tresserne og halvfjerdsene) var der også en del tiggere, mange af dem var originaler og havde et eller andet øgenavn. Der var folk af forskellig herkomst, nogle var finere tiggere og andre simplere, de havde næsten alle sine steder at komme i en by, thi de kom ikke i alle gårdene, mange af dem kom kun i en 3-4 gårde i hver by, i reglen holdt de mest til på egnens større bøndergårde, og mange af dem havde et bestemt sted, hvor de opholdt sig i længere tid, og de kaldte, at de havde deres hjem. Min mor fortalte, at i hendes hjem kom der en, som hed Nørager, som var af lidt finere herkomst, men ikke var blevet til noget. Han ernærede sig ved at tage omkring på gæsteri på egnens bøndergårde, det måtte ikke hedde sig, at han tiggede, nej, han kaldte det, at han skulle omkring og se til sine venner, og han syntes ikke om, hvis de sagde du til ham eller bød ham til bords sammen med gårdens øvrige husstand; men når han kom, blev der bredt dug på bordet og dækket særligt til ham. Han forærede dem sit fotografi, som ses her. Han kaldte, at han havde sit hjem på en stor gård i Ledøje. Han holdt meget på værdigheden og talte meget om at være dannet og beleven.

Det andet billede er af en, som hed Pudse Peter, der vel også har ment, at de ville være glade ved at få hans fotografi. Af andre, mine forældre talte om, var der en, som kaldtes Alverdens Gartnær (med tryk på sidste stavelse), samt Søren Mælkegrød, som altid fik lov at muge hønsehuset og tjene en lille skilling ved det, og der var en, som hed Nolke Anders, som gik omkring og sang Helligtrekonger, og selvfølgelig mange andre.

NØRAGER.

Billedet, som Nørager forærede væk under et besøg på en gård i Tune, findes i original i Greve lokalhistoriske arkiv, hvorfra det her er gengivet i ca. dobbelt størrelse.

I min barndom i halvfemserne var de tiggere, der kom, i reglen kun fordrukne individer, som kun tiggede snapse ved dørene og så gik videre. Men der kom også en del koner fra Sct. Jørgensbjerg ved Roskilde. De bad om mad og uld, de fik så nogle rundtenommer rugbrød og et stykke sul (flæsk) samt en håndfuld bugto (Uld hed jo på gammelt sjællandsk To, og den på bugen var af en dårligere beskaffenhed). Desuden kom de også, når man holdt Mikkelsdag, som var det rigtige høstgilde på Hedeboegnen, thi der vidste de, at der var rigeligt med god mad at få. Flere af disse koner havde tigget hele deres liv, og der var flere af dem, det blev fortalt om, at de var meget velhavende.

PUDSE PETER.

Foto af Niels Peter Nielsen, den kendte original, som gik omkring i København og solgte blanksværte, pudsevoks og tændstikker.

Det oprindelige billede, som Pudse Peter gav væk på en gård i Tune, opbevares nu i Greve lokalhistoriske arkiv, hvorfra gengivelsen her i dobbelt størrelse er lånt. Det fremgår af en mærkat bag på billedet, at det er taget hos fotograf Jul. Jacobsen, Vimmelskaftet 37, København. Fotografen havde sit atelier på dette sted fra ca. 1877-79.

Det fremgår ikke af denne gengivelse, men på det originale billede står der LILLE KONGENSGADE 45 på skiltet foran Pudse Peter's kurv.

Kommentarer til artiklen "TIGGERLIV I GAMLE DAGE".

Meta Nielsen, der har skrevet den lille artikel om tiggerliv i gamle dage, som indleder dette hæfte, var en meget historisk interesseret "Tuneser", præget som hun var fra barndomshjemmet af sine historisk interesserede forældre.

Foruden artiklen om tiggerliv har Meta Nielsen skrevet om landsbyen Tune i bogen "Snoldelev-Tune". Endvidere har hun sammen med moderen, Ane Nielsen, arbejdet med dialektindsamling. Deres optegnelser tilgik "Udvalget for folkemål", og de er af cand. mag. Ellen Ravn anvendt til en dialektundersøgelse vedrørende "Heden", d.v.s. området mellem København, Roskilde og Køge.

Meta Nielsen, der er født i Tune den 26. december 1886 og død den 11. februar 1971, var gårdmandsdatter fra Langagergård i Tune.

Hendes mor, Ane Larsdatter, født 1857, død 1930, stammede ligeledes fra Langagergård, mens hendes far var fra en anden gård, Bakkegård i Tune. Han giftede sig til Langagergård, og var iøvrigt sognefoged i Tune fra 1905 til 1925.

Meta Nielsen forblev ugift livet igennem. Så længe forældrene levede, boede hun sammen med dem - først på Langagergård, og fra 1916 i et stråtækt bindingsværkshus, som ligger der endnu på det sted, der nu hedder Roskildevej nr. 3. Året efter flyttede de over i et nyopført, grundmuret hus på samme parcel.

I sin artikel nævner Meta Nielsen farmoderen og farfaderens bryllup i Tune i 1847. Formoderen, Kirsten Jensdatter var fra Bakkegården i Tune, som farfaderen, Niels Andersen fra Kildeager i Karlslunde giftede sig til.

Med sin fader som hjemmelsmand oplyser Meta Nielsen, at der ved farfaderen og farmoderens bryllup i 1847 lejrede sig 70 tiggere på toften, hvor de blev bispist med Klipfisk og Risengrød - datidens festmåltid bl.a. ved bryllupper.

Betleri eller tiggeri blev forbudt ved lov allerede i 1708, men florerede også efter forbudet, og tiggernes samling ved brylluppet i 1847 viser, hvor svært det har været at afskaffe tiggeriet. Betlernes samling ved brylluppet i Tune hviler iøvrigt på gamle traditioner. Således nævnes det allerede i en reces - d.v.s. stor lovsamling - af 27. december 1587, "at ved bryllupper og gilder på landet skal det kun være de registrerede i sognet boende tiggere tilladt der at komme for at bede om almisse". Registrerede tiggere var de aller dårligst stillede i sognet, som udpegedes af sognepræsten og derefter fik udleveret et tiggertegn, som gav ret til at betle i hjemsoget - uden for hjemsoget var det strafbart at tigge.

"Pudse Peter", der kun periferisk nævnes i Meta Nielsens artikel, er nærmere omtalt i en artikel i 14-dages bladet "Før og Nu", 1'årgang nr. 4, der udkom 15. februar 1915.

Artiklen i bladet, hvori "Pudse Peter" er omtalt, hedder "Københavnske originaler". Artiklen er uden forfatterangivelse - er muligt skrevet af udgiveren, Zachariae, Kultoret 16, København.

At denne "Pudse Peter" er identisk med den af Meta Nielsen omtalte, er der ingen tvivl om. Det fremgår ved sammenligning af billedet, der er gengivet her i hæftet med et billede af "Pudse Peter" i "Før og Nu".

I "Før og Nu" nævnes indledningsvis, at "Pudse Peter" var af den rigtige originaltype, og måske for sin tid den mest kendte af dem alle. Videre i artiklen står der:

"Hans døbenavn var Niels Peter Nielsen, han var født i Tjæreby og var som barn kommet til København med sine forældre. Alt fra barndommen af skal han have haft udpræget handelstalent og slog ofte en handel af med sine legekammerater med afgjort profit på sin side. Om han var nået så højt på den merkantile rangstige som hans samtidige, Tietgen, hvis skæbnen havde været ham gunstig, er ikke godt at vide. En ulykkelig kærlighedsaffære sagdes at have gjort ham til "original", og det blev han til gavn. Gadeungdommen var ligeså glad for ham, som for sprøjterne, og det skulle der noget til. Når han kom i sin slidte, mørke

Nº 2.

Fjerde Klasse

III Paragrafer efter Stempelreguleringens § 5 lit. b.

10 Rigsbankskilling

Vielse - attest

København 1847. Malling,

*28de Maj 1847, hvorom atten hundrede og syv og fjerdelte, i Thues
Leds skænkning, at med Høje Kirken fundatør, Mette af sønnen
Sørensen, som i Thues, jævnligt som Leilendinge, under høje
og sigt i Thues, f.*

Sørensen 15de Juni 1847.

*Sørensen,
København.*

VIELSESATTEST.

Kirsten Jensdatter og Niels Andersens vielsesattest fra vielsen den 28. maj 1847 i Tune. Det er dette bryllup, Meta Nielsen nævner i sin beretning, og hvor tiggerne samlede sig i stort antal på toften, hvor de blev bospist med risengrød og klipfisk.

Den sorte plamag nederst i højre hjørne på gengivelsen er præsten Søren Sørensens laksegl, som endnu sidder på den bevarede vielsesattest. Gengivet i halv størrelse.

dragt med kridtpiben i munden, hatten på tre hår og den kendte kurv på armen med dens indhold af blanksværte, pudsevoks og tændstikker, blev der uundgåelig "sjov i gaden".

"Blanksværte, blanksværte! Å! Å! Å!" sang han af fuld hals, og kom der ingen straks, fortsatte han ufortrødent:

"Jeg synes det varer så længe,
inden de fruer får penge, o.s.v."

Til trods for den gamle kærestehistorie var Peter senere blevet gift og havde fire børn. Han påstod rigtignok, at "ungerne var skomagerens", men det var vist en af hans sædvanlige morsomheder for at animere folk til at købe. Soldaterne, til hvem han solgte pudsevoks, skal have givet ham navnet "Pudse Peter", andre, der ikke regnede ham for så tosset som han lod til, sagde, at navnet kom af, at han havde snit på at "pudse" folk, når han handlede. Til Peters svage side hørte en tilbøjelighed for snap-sen, der tog til med årene, men også det kunne han bruge som reklame. "Peter er fuld, lynende fuld", plejede han at synge, når den var "høj", men en aften var den for høj, Peter faldt i Nyhavns Kanal og forkølede sig så stærkt i det kolde bad, at han døde deraf."

Spredte træk om tiggeri frem til omkring 1850.

"Tiggerliv har jo floreret altid, men under forskellige former efter de forskellige tider", skrev Meta Nielsen i sin artikel.

I tilknytning hertil skal her tegnes et - meget - groft rids over, hvorledes tiggeriet, en af kulturens skyggesider, har formet sig i tiden frem til den tid, Meta Nielsen skriver om.

Tiggeri og fattigdom har gennem tiderne gået hånd i hånd, og i takt med udryddelsen af egentlig fattigdom har tiggeriet gradvist aftaget.

Men engang var tiggeri accepteret som en nødvendighed. I dag er tiggeri strafbart; men i tiden frem til 1708 var tiggeri tilladt i Danmark, og endog organiseret af det offentlige. Herefter blev det forbudt - men derved bestemt ikke afskaffet.

I 1200-tallet stiftede Frans af Assisi en munkeorden, Franciskanerne, efter at han havde foræret faderens rigdomme til de fattige. Denne var en rig købmand.

For Franciskanerne gjaldt fattigdomsløftet ikke blot personligt og privat eje; men også institutionen selv skulle være fattig, og dens medlemmer bogstaveligt talt henvist til at skaffe sig føde, klæder og husly ved almisser.

Frans's tiggermunke og en anden munkeorden, Dominicanerne, bredte sig med rivende hast over Europa, og der var snart næppe den by, hvor ikke tiggermunke på deres bare ben vandrede omkring.

Fattigdomskravet blev dog ikke bevaret, og ordnerne samlede med tiden enorme rigdomme ind.

I kirkerne blev befolkningen opfordret til at give almisser, idet den katolske kirke prædikede den opfattelse, at tiggerne var samfundets velgørere, idet de stadig påmindede menighederne om at gøre gode gerninger.

Kirken selv deltog også ivrigt i at hjælpe de fattige og var faktisk den tids fattigvæsen. Den uddelte almisser og opretholdt institutioner, hvis egentlige formål var at hjælpe de fattige.

Reformationen kom imidlertid i 1536 og medførte, at den katolske kirkes værdier blev konfiskeret af den verdslige magt. Ved inddragelse af bispegodset tredobledes således kronens indtægter; men staten magtede endnu ikke at sætte noget i stedet for det kirkelige fattigvæsen, som sank i grus.

Af de utallige påbud, der udsendtes fra statens side for at dæmme op for tiggeriet, afspejles en stadig øget tiggerplage, som også må synes at have været uundgåelig, når der ikke blev gjort noget nævneværdigt for de utallige bundløst fattige.

Gennem disse påbud lovfæstedes i løbet af det 16'århundrede den regel, at tiggeri var et lovligt erhverv, men at det kun måtte udøves inden for et snævert geografisk område - f. eks. et herred eller sogn - og kun af de, der var hjemmehørende der.

Til stadighed udsendtes fra regeringens side skrivelser, og i en reces fra 1587 fremgår det med al tydelighed, at den tilsigtede virkning udeblev. Men med recessen af 27. december 1587 skulle fattigvæsenet endeligt bringes i faste rammer.

I recessens indledning skriver kongen rent ud, at såvel hans faders reces, der angav, hvorledes man skulle forholde sig mod tiggere og stoddere, som hans egne alvorlige befalinger derom havde båret ringe frugt. Og dette var så anledningen til, at der blev udstedt nye bestemmelser.

I begge recessens afdelinger - en for købstæderne og en for landsbyerne - bestemmes det, at de af de fattige, som bør have almisse, skal registreres og forsynes med et tegn - tiggertegn - som de skal have hæftet på brystet. Herefter kunne alle og enhver se, hvem der var værdige trængende, og som sådanne havde lov til at tigge i byen eller for landets vedkommende i sognet.

TIGGERTEGN.

Da Bursø hospital (fattighus) opførtes 1703, blev bygningen prydet med 4 sandstensornamenter - det ene visende en fattig kvinde med det stedlige tigger-tegn - et kors. Kvinden, der ses herover gengivet efter foto i "På fattighuset", bærer en dragt, der var almindelig for de dårligst stillede gennem århundreder.

Ved siden af kvinden er gengivet et tigger-tegn fra Mønsted sogn med årstallet 1588. Efter foto i "Fra tiggerstav til samfundspligt".

Recessens egentlige formål var at dæmme op for tiggeriets fortsatte udbredelse, og den med vore dages øjne dybt fornødrende menneskeafmærkning med tiggertegn var et led heri, men vel nærmest forstået på den måde, at de med tiggertegn var privilegerede som tiggere. Når blot de holdt sig inden for egne by- eller sognegrænser, var deres tiggeri at betegne som et lovligt erhverv. Andet - ikke anerkendt - tiggeri var derimod strafbart.

I recessens afdeling for landet hedder det således:
"Findes nogen tigger eller stodder i et sogn uden mærke, skal herredsfogeden gribe og sende ham til lensmanden, som skal straffe den fangne; de stærke og raske skal hudstryges ved kagen".

Også andre midler bragtes i anvendelse. Således lod Chr. IV Københavns Tugthus opføre omkring 1605. Formålet hermed var at modvirke tiggerplagen i København og andre steder, som det udtrykkeligt blev sagt i en kgl. befaling til statholderen i København.

I 1609 skrev kongen til alle lensmændene, at han havde erfaret, at der findes en hob lediggængere, løse kvindfolk og drenge, som løber omkring til stort besvær for kongens undersætter. Kongen ønskede derfor disse "kumpaner og ørkesløse folk" sendt til København, hvor de kan arbejde i tugthuset.

Det omvandrende tiggerproletariat har udgjort en stor del af befolkningsmængden; men først fra 1645 har vi et materiale, hvor oplysningerne om denne stadigt omrejsende befolkningsdel er så tålrig, at der kan skønnes over størrelsen heraf.

Fra 1645 blev kirkebøger gjort obligatoriske, og af oplysningerne heri kan vi skønne, at de omvandrende tiggere i flere sjællandske sogne udgjorde ikke mindre end en tiendedel af befolkningen.

Ikke blot antallet, men også sammensætningen af disse samfundets stedbørn kan vi få oplysninger om i kirkebøgerne. Blinde ledsaget af deres hustru og børn eller fremmede børn, som de havde taget til sig, omtales ofte; det samme gælder

vanføre. Til tiggerskaren hørte også mange gamle og udslidte, som ikke mere kunne passe deres arbejde, afskedigede eller syge soldater, soldaterkoner og andre, som havde opgivet at klare sig hjemme, fattige studenter, bortrømte ægtemænd og hustruer samt undvegne fanger.

Det var således en broget skare af elendige mennesker, hvoraf mange bukkede under af sult eller sygdom.

Fra Karlslunde stammer en oplysning om, at der døde "en arm fremmed fattig dreng på en 16 år, der havde gået der i byen på anden uges tid og tigget; så nærmere ud til et levende lig end et levende menneske" - og til Kildebrønde kom i 1679 en kvinde fra København, der mentes angrebet af syfilis. Hun blev ført omkring som en elendig stakkel og endte i Pile Mølle, "der døde hun i fæhuset i en krybbe; ingen kunne komme hende nær for stank; i samme krybbe blev hun ført til jorden og gjort et låg på."

I slutningen af 1600-tallet og begyndelsen af 1700-tallet kom en ny lære til at præge det europæiske kulturbillede. Det var præsten Philipp Jacob Spener fra Halle, der var ophavsmanden til den nye lære - pietismen - som var den tids socialisme, udsprunget af kristen filantropi, hvor alt byggede på følelserne. Pietismen byggede bro mellem samfundslagene og bevirkede, at Danmark fik sin første socialreform. Det var loven om "De fattiges væsen", som først og fremmest søgte at komme tiggerplagen til livs ved at støtte de fattige - frem for bare at jage dem over bygrænserne i det uendelige.

Loven af 1708 var skelsættende, idet man nu endelig forlod princippet, der tilladte tiggeri, og gik over til fattigforsørgelse påbudt og organiseret af det offentlige.

Nu skulle enhver, som ikke var i stand til at erhverve det fornødne til livets ophold ved egen hjælp, kunne henvende sig til myndighederne, hvor han boede, og anmode om understøttelse. Den grundfæstede regel om, at hvert sted skulle forsørge sine egne, bevarede fortsat. Det var imidlertid ikke enhver, der kunne få hjælp. Den, der ved drukkenskab eller andre laster selv var skyld i sin fat-

tigdom, skulle i stedet for at få hjælp sendes til pesthuset i København.

Denne overgang til almindelig fattigforsørgelse krævede imidlertid, at der blev skaffet midler til forsørgelsen.

På landet skulle sognepræsten og 3 eller 4 af de bedste mænd virke som fattiginspektører og organisere det lokale fattigvæsen. De fattige blev optegnet i en protokol, hvorefter man hørte hver enkelt sognemand, hvad han kunne give til de fattiges underhold. På landet skulle ydelserne leveres i naturalier såsom brød, mel, ærter og andre fødemidler, idet disse var lettest for bonden at give og for de fattige at modtage.

Proprietærer, forpagtere, ridefogeder og andre velhavende folk skulle anmodes om at give penge til hjælp til klæder til de fattige.

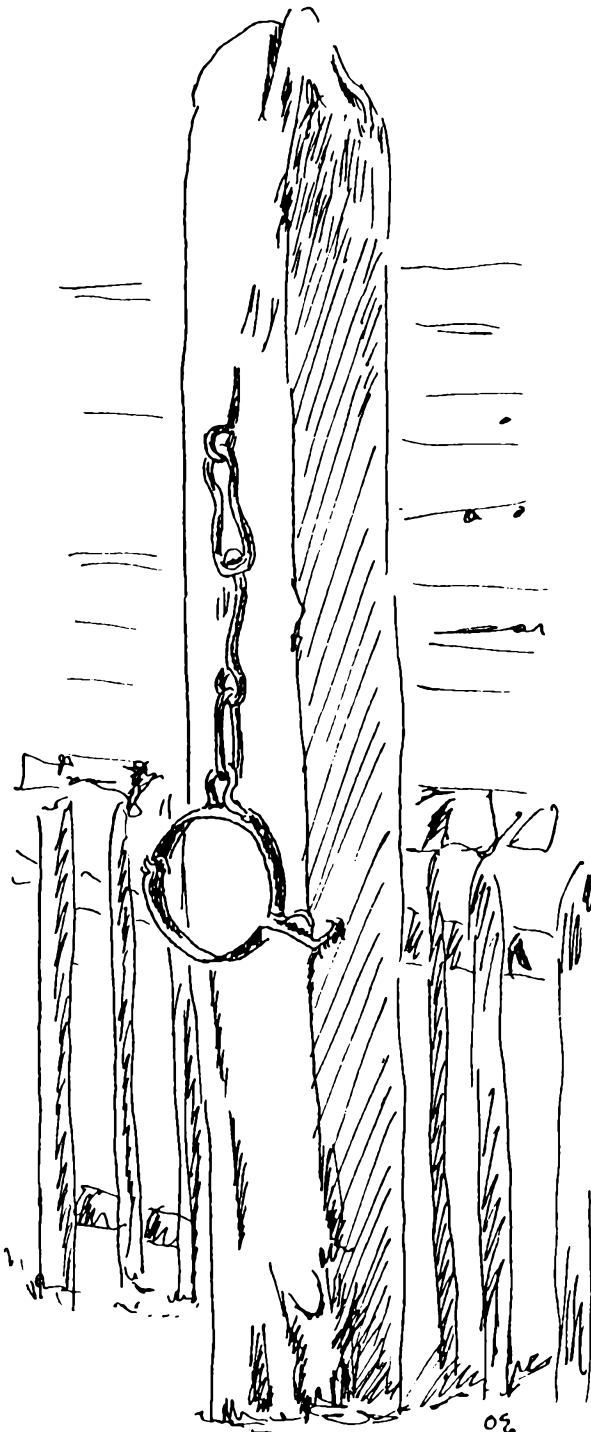
Ydelserne til de fattige var i princippet frivillige gaver; men undlade at give måtte man dog ikke, idet præsten fra prædikestolen skulle oplæse navnene på forsømmelige givere. Hjælp dette ikke, skulle der foretages udpantning.

Omgangsforsørgelsen blev den almindeligste hjælp til de fattige fra 1708-lovens indførelse indtil midten af 1800-tallet. De fattige fik tildelt et antal gårde, hvor de kunne vandre omkring mellem og modtage deres almisse.

Den nye lov gjorde imidlertid heller ikke ende på tiggerplagen, og århundredet igennem udstedtes det ene påbud efter det andet - men lige meget hjalp det. I 1734 hed det derfor i en regeringsskrivelse: "Da det kan formodes, at de modvillige betlere fortsat vil tigge hos godtfolk på alfarvej, og at flere vil følge efter, hvis det kan ske ustraffet, ... vil kongen ... at sådanne betlere ... på landet skal stå i en gabestok en eller to dage uden for den kirke, i hvis sogn de har tigget."

Og i 1739 bestemmes det, at der i hvert sogn på landet skal ansættes en bettelfoged, som skal holde sognet ryddeligt for fremmede betlere. Han skal sætte dem i halsjernet og som belønning modtage 4 skilling.

Det var som regel den største og stærkeste af sognets egne

GABESTOK.

Højde 1,36 m.
Samsø.
18. århundrede.
Nationalmuseet.

Som et led i
bekæmpelsen
af betleriet
blev der i
1734 fastsat
følgende
straffe for
at betle:
I købstæderne
skulle pågreb-
ne betlere
sættes på
vand og brød,
mens de på
landet skulle
anbringes
1 eller 2
dage i en
gabestok
uden for
kirken i
det sogn,
hvori de
havde tigtet.

Tegning efter
foto i
"Fra tiggerstav
til samfunds-
pligt".

tiggere, der blev ansat som tiggerfoged.

Men landet var fortsat plaget af tiggernes pågænhed. Mange var professionelle tiggere, som på forskellig måde foregav at være nødlidende.

Store befolkningsgrupper var imidlertid også i perioder tvunget til at supplere deres sparsomme indkomster ved tiggeri. Det var husmænd og daglejere, som levede på et eksistensminimum, og i tilfælde af dyrtid eller arbejdsløshed kom de straks i dybeste fattigdom og måtte ernære sig ved almisser. I Vallensbæk sogn lidt nord for Greve kommune var hver 3' husmand i 1787 betler, almisenyder eller arbejdsløs, og for hele Sjællands vedkommende anslås det, at 12.-15.000 af de henved 200.000 landboere lå andre til byrde i dette år. Heraf var højst 3.-4.000 uarbejdsdygtige og egentlige almisselemner.

I 1799-1803 fik vi igen et nyt sæt fattiglove - en ny reform. Ved disse love tilvejebragtes et virkeligt fattigvæsen med ogede muligheder for at komme de trængende til hjælp. Loven gjaldt frem til 1891, og i dens gyldighedsperiode aftog tiggeriet, men kunne dog fortsat føles som en plage.

Efter de nye love skulle der nedsættes fattigkommissioner på landet.

Den første fattigkommission i Greve-Kildebrønde omfattede foruden politimesteren og ejeren af "Gjeddesdal gods", sognepræst F.D.Møllerup, som var formand, sognefoged Anders Nielsen, Kildebrønde, gårdmand Peder Olsen, Greve, selvejergårdmand Peder Mortensen, Greve og gårdmand Jørgen Rasmussen, Hundige.

Kommissionens første møde blev holdt 26. oktober 1802, hvor der registreredes 22 personer i distriktet, som havde behov for hjælp. Allerede i marts måned året efter blev den ene af disse igen slettet. Det var en kone i Greve, som havde huset omløbende betlere trods gentagne advarsler.

I 1840 var det blevet helt galt med betlere i distriktet - Greve og Kildebrønde sogne - og kommissionen holdt 11.maj sit møde i Greve skole, hvortil alle beboerne i de to sog-

var indbudt. Fremmede betlere havde drevet et efterhånden overhåndtagende tiggeri, og man ville søge at finde muligheder for at standse uvæsenet. Det blev vedtaget, at ingen måtte give almisse eller husly til betlerne, og der skulle ansættes 3 fattigfogeder, som skulle opbringe enhver fremmed betler og overgive ham til den nærmeste sognefoged eller oldermand. Videre skulle beboerne på omgang gå vagt om natten og anholde enhver mistænkelig person, som blev antruffet.

Der blev fastsat bødetakster for at yde almisse til fremmede tiggere. Gårdmænd skulle første gang betale 32-64 sk. og i gentagelsestilfælde 15-20 rd., mens husmænd skulle betale henholdsvis 16-32 sk. og 5-10 rd.

LITTERATUR.

Til den, der måtte få lyst til yderligere at fordybe sig i emnet, som er behandlet i dette hæfte, kan følgende litteraturliste med tilfældigt valgt litteratur måske være en hjælp. Mere udførlige litteraturfortegnelser findes i nogle af bøgerne.

Christmas-Møller, Ingeborg.

På fattighuset.

Greve hospital og andre fattighuse på landet i 1700- og 1800-tallet.

København 1978.

Jørgensen, Harald.

Det offentlige fattigvæsens historiske udvikling i Danmark.

København 1975.

Krog, O. Villumsen.

Fra tiggerstav til samfundspligt.

København 1971.

